

STERE STAVROSITU

Prof. gr. I Alimentație Publică – Ing. Diplomat Inginerie Alimentară
60 DE ANI ÎN ACEST DOMENIU DE ACTIVITATE (1951–2010)

OSPITALITATEA ÎN TURISMUL ROMÂNESC Secolele XIX - XX - XXI

Constanța – 2010

9. S.C. Neptun, Documente de arhivă, Stațiunea Neptun – Olimp (unități de turism) 1956 – 1990.
10. S.C. Costinești, Documente de arhivă, Staț. Costinești (unit. de turism) 1951 – 1990.
11. I. Ionescu Dunăreanu, M. Cristescu, Stațiunile Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol, Ed. Pentru Turism București, 1974.
12. I. Paraschiv, I. Trandafir, De la Hanul Șerban Vodă la Hotelul Intercontinental, Ed. Sport – Turism, București, 1979.
13. Constantin Cioroiu, Litoralul românesc, Ed. Sport Turism, București, 1981.
14. Ghid Turistic, Editura Oficiului Național de Turism București, 1982.
15. A. Rădulescu, S. Lascu, M. Neațu, Ghidul de orașului Constanța, Ed. Sport Turism, București, 1985.
16. Gh. Andronic, S. Lascu, M. Neațu, A. Rădulescu, Litoralul românesc al Mării Negre, Ed. Sport Turism, București, 1989.
17. Ghid cultural turistic „Dobrogea Turistică”, Info Litoral, Ed. Dobrogea, 2001.
18. Sabin Ivan, Telasoterapie la Mamaia, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2002.
19. Ghid hotelier România, Min. Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, 2005.
20. Ghidul restaurantelor din România, Min. Transp., Constr. și Turismului, 2007.
21. Ghidul moterilor, vilelor și cabanelor, România, Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, 2007.
22. Ghidul pensiunilor turistice, România, Min. Transp., Constr. și Turismului, 2007.
23. Aurelia și Ștefan Lăpușan, Mamaia, Techirghiol, pentru Europa, Album de Amintiri, Ed. Cuget Liber Poligrafic Constanța, 2006.
24. Grigore Posca, Geografia României (Manual), Min. Educației și Cercetării, 2006.
25. Marin Vasile, Germinul de Constanța, Album de epoca, Ed. Europolis, Cța, 2007.
26. Gh. Stănescu, Dobrogea, istorie în imagini, Ed. Steaua Nordului, 2008.
27. Rev. „Arta Culinară”, Asociația Națională a Bucătarilor și Cofetarilor din Turism, România, 2000 – 2009.
28. Mamaia turistică, Primăria Mun. Constanța și Consiliul Județean Constanța, 2009.
29. Best of Seaside Constanța & Resort Guid, Rev. Advertising, 2008/2009.
30. Mihai Șerbănescu, Dobrogea. Album, drumuri, popasuri în Țara Soarelui, Ed. Romart Design, 2009.
31. Mihai Șerbănescu, Album Costinești, Ed. Romart Design, Constanța, 2001.
32. Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului „Litoral”, (Foto Staț. Mamaia), 2009.
33. Gabriela Stanculescu, I. D. Jugănar, Animația și animatorul în turism, Ed. Uranus, București, 2006.
34. Stere Stavrositu, Arta serviciilor în restaurante, baruri. Gastronomie și servicii hoteliere, Ed. Fundația Arta Serviciilor în Turism „Prof. Stere Stavrositu”, 2008.

CUPRINS

PARTEA I - OSPITALITATEA ROMÂNEASCĂ	
ÎN PRIMELE ORGANIZĂRI TURISTICE, 1800 – 1948	3
CAPITOLUL I - Litoralul românesc, ospitalitatea balneo-climatică maritimă (1800 - 1948)	7
1. Constanța – Stațiune Balneo-climatică maritimă	8
2. Mamaia – Stațiune Balneo-climatică maritimă	12
3. Techirghiol – Stațiune Balneo-climatică maritimă, băi de ghiol cu nămol	16
4. Mangalia – Stațiune Balneo-climatică maritimă	22
CAPITOLUL II - Stațiuni balneo-climatică montane, de cură, tratament și odihnă (1800 - 1948)	23
1. Băile Herculane – Județul Caraș Severin	23
2. Băile Moncasa – Județul Alba	25
3. Băile Buziaș – Județul Alba	25
4. Băile Felix – Județul Bihor	27
5. Băile Episcopale – Județul Bihor	27
6. Stațiunea Tinca – Județul Bihor	28
7. Stațiunea Stâna de Vale – Județul Bihor	29
8. Stațiunea Ocna Mureșului – Județul Mureș	30
9. Stațiunea Gioagiu – Județul Bihor	31
10. Stațiunea Călan – Județul Bihor	32
11. Stațiunea Ocna Sibiului – Județul Sibiu	33
12. Stațiunea Păltiniș – Județul Sibiu	34
13. Stațiunea Covasna Voinești – Județul Covasna	35
14. Stațiunea Tușnad – Județul Harghita	36

15. Stațiunea Sovata – Județul Mureș	37
16. Stațiunea Borsec – Județul Mureș	39
17. Stațiunea Sângeorz Băi – Județul Bistrița Năsăud	40
18. Stațiunea Călimănești – Căciulata – Județul Vâlcea	41
19. Stațiunea Olănești – Județul Vâlcea	42
20. Stațiunea Govora – Județul Vâlcea	44
21. Stațiunea Slănicul Prahovei – Județul Prahova	45
22. Stațiunea Sărata Monteoru – Județul Buzău	46
23. Stațiunea Amara – Județul Ialomița	47
24. Stațiunea Lacul Sărăt – Județul Brăila	47
25. Stațiunea Slănicul Moldovei – Județul Bacău	49
26. Stațiunea Vatra Dornei – Județul Suceava	50
27. Stațiunea Piatra Neamț – Județul Neamț	53
28. Stațiunea Câmpulung Moldovenesc – Județul Suceava	54
CAPITOLUL III – Stațiuni montane și din deltă de turism, odihnă, agrement și climatice (1800 - 1948) ..	56
1. Stațiunea Sinaia – Județul Prahova	57
2. Stațiunea Bușteni – Județul Prahova	59
3. Stațiunea Văleni de Munte – Județul Prahova	60
4. Stațiunea Predeal – Județul Brașov	61
5. Stațiunea Brașov, oraș turistic și de agrement – Județul Brașov	62
6. Bran, stațiune climatică subalpină – Județul Brașov	64
7. Ospitalitatea în casele de adăpost din munții noștri (pensiuni)	66
8. Ospitalitatea în Delta Dunării – Județul Tulcea	70
CAPITOLUL IV – București – ospitalitatea de găzduire, alimentație și divertisment (1800 - 1948) ..	72
PARTEA a II-a - ORGANIZAREA ȘI OSPITALITATEA ÎN TURISMUL DE STAT DIN ROMÂNIA – 1948 – 1989 ..	88
CAPITOLUL V - Stațiunile litoralului românesc ..	91
1. Constanța – oraș turistic și divertisment – Reședință de județ	91
2. Mamaia – stațiune turistică națională și internațională	98
3. Eforie Nord – stațiune balneară, turistică, națională și internațională	102
4. Eforie Sud – stațiune balneară, turistică, maritimă	105
5. Techirghiol – stațiune balneo-climatică, băi de ghiol cu nămol	106
6. Costinești – stațiune turistică maritimă pentru tineret	108
CAPITOLUL VI - Stațiuni de turism noi, pe litoralul românesc (Zona Mangalia), 1956 – 1990 ..	110
1. Neptun – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	110
2. Olimp – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	114
3. Jupiter – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	116
4. Aurora – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	118
5. Venus – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	120
6. Saturn – stațiune turistică balneo-climatică, maritimă și de divertisment	122
7. Mangalia – oraș turistic balneo-climatic, maritim și de divertisment	125
8. Satul 2 Mai – Vama Veche – zonă turistică	127
PARTEA a II-a și a III-a - STRUCTURA ORGANIZATORICĂ A UNITĂȚILOR DE CAZARE ȘI ALIMENTAȚIE PUBLICĂ DIN ROMÂNIA 1949 – 2007 ..	128
CAPITOLUL VII Prezentarea unităților funcționale de cazare și alimentație publică, pe litoralul românesc ..	129
1. Constanța turistică – unități de cazare și alimentație	129
2. Stațiunea Mamaia – unități de cazare și alimentație	137
3. Năvodari – hoteluri, vile, pensiuni, camping-uri	148
4. Eforie Nord – unități de cazare și alimentație	149
5. Eforie Sud – unități de cazare și alimentație	157
6. Techirghiol – unități de cazare și alimentație	160
7. Costinești – unități de cazare și alimentație	161
8. Neptun – Olimp – unități de cazare și alimentație	164
9. Jupiter – unități de cazare și alimentație	170
10. Cap Aurora – unități de cazare și alimentație	172

11. Venus – unități de cazare și alimentație	173
12. Saturn – unități de cazare și alimentație	176
13. Mangalia – unități de cazare și alimentație	178
14. Vama Veche – unități de alimentație	179
CAPITOLUL VIII - Prezentarea unităților de cazare și alimentație publică în turismul românesc pe județe (1949 - 2007)	180
1. Județul Alba – unități de cazare și alimentație	180
2. Județul Arad – unități de cazare și alimentație	184
3. Județul Argeș – unități de cazare și alimentație	190
4. Județul Bacău – unități de cazare și alimentație	195
5. Județul Bihor (Oradea) – unități de cazare și alimentație	201
6. Județul Bistrița Năsăud – unități de cazare și alimentație	207
7. Județul Botoșani – unități de cazare și alimentație	209
8. Județul Brașov – unități de cazare și alimentație	210
9. Județul Brăila – unități de cazare și alimentație	230
10. Municipiul București – unități de cazare și alimentație	232
11. Județul Buzău – unități de cazare și alimentație	249
12. Județul Caraș Severin (Reșița) – unități de cazare și alimentație	251
13. Județul Călăraș – unități de cazare și alimentație	255
14. Județul Cluj-Napoca – unități de cazare și alimentație	255
15. Județul Covasna (Sf. Gheorghe) – unități de cazare și alimentație	261
16. Județul Dâmbovița (Târgoviște) – unități de cazare și alimentație	264
17. Județul Dolj (Craiova) – unități de cazare și alimentație	266
18. Județul Galați – unități de cazare și alimentație	267
19. Județul Giurgiu – unități de cazare și alimentație	268
20. Județul Gorj (Tg. Jiu) – unități de cazare și alimentație	269
21. Județul Harghita (Miercurea-Ciuc) – unități de cazare și alimentație	270
22. Județul Hunedoara (Deva) – unități de cazare și alimentație	273
23. Județul Ialomița (Slobozia) – unități de cazare și alimentație	276
24. Județul Iași – unități de cazare și alimentație	277
25. Județul Ilfov – unități de cazare și alimentație	279
26. Județul Maramureș (Baia Mare) – unități de cazare și alimentație	280
27. Județul Mehedinți (Turnu Severin) – unități de cazare și alimentație	288
28. Județul Mureș (Târgu Mureș) – unități de cazare și alimentație	289
29. Județul Neamț (Piatra Neamț) – unități de cazare și alimentație	292
30. Județul Olt (Slatina) – unități de cazare și alimentație	294
31. Județul Prahova (Ploiești) – unități de cazare și alimentație	295
32. Județul Satu Mare – unități de cazare și alimentație	302
33. Județul Sălaj (Zalău) – unități de cazare și alimentație	303
34. Județul Sibiu – unități de cazare și alimentație	305
35. Județul Suceava – unități de cazare și alimentație	309
36. Județul Teleorman (Alexandria) – unități de cazare și alimentație	313
37. Județul Timiș (Timișoara) – unități de cazare și alimentație	313
38. Județul Tulcea – unități de cazare și alimentație	318
39. Județul Vaslui – unități de cazare și alimentație	321
40. Județul Vâlcea (Râmnicu Vâlcea) – unități de cazare și alimentație	322
41. Județul Vrancea (Focșani) – unități de cazare și alimentație	325

PARTEA a IV-a - OSPITALITATEA SERVICIILOR

ÎN UNITĂȚILE DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ

328

CAPITOLUL IX - Forme și sisteme de servire în restaurante

328

CAPITOLUL X - Ospitalitatea de primire și servire a comenzilor la masa consumatorilor

338

CAPITOLUL XI - Recomandarea și serviciile meselor, pe etapele zilei (mic dejun, dejun, cină)

344

CAPITOLUL XII - Ospitalitatea serviciilor, pentru mese festive și oficiale (protocolul)

382

CAPITOLUL XIII - Din gastronomia și ospitalitatea românească în secolul XXI

396

CAPITOLUL XIV - Autorul, 60 de ani în acest domeniu de activitate (1951 - 2010)

410

OSPITALITATEA ROMÂNEASCĂ ÎN PRIMELE ORGANIZĂRI TURISTICE

PARTEA I

PERIOADA I-a – 1800–1948 (11 Iunie)

În decursul a peste un secol, România a parcurs etape succesive în activitatea de ospitalitate a Turismului Balneo-Climatic. Începutul a fost timid în prima etapă (la sfârșitul sec. XIX-lea și începutul sec. al XX-lea), etapă de organizare și funcționare în sistem privat (concesionări de stat). În această etapă, dezvoltarea acestui segment economic a turismului în România, a fost afectat de primul și de al doilea război mondial.

Lucrarea, prezintă trei etape a dezvoltării turismului privat în România, 1800–1948 (naționalizarea proprietăților); etapa a II-a: dezvoltarea turismului socialist în România – 1950–1989 (Revoluția); etapa a III-a – 1990 până în prezent (2010), perioadă de retrocedări a proprietăților private (particulare) și dezvoltarea turismului privat în România.

Evoluția activității turismului, reprezintă de fapt, istoria unității de cazare, istoria hotelului, ca unitate tip, care a asigurat întotdeauna, posibilitatea optimă de sejur, a călătorului.

Antichitatea cunoaște afluența călătorilor care frecventau țărmurile Mării Mediterane, și insulele egeene, vestita *Alexandrie*, cu instalațiile sale de băi, la malul mării și cu bogatul târg unde se desfășeau mărfuri din Arabia și China, orașul Canape (Abukir), cu vile și hoteluri luxoase, *Smima cu teatre, temple și băi*; corăbii încăpătoare, făceau curse regulate între Ostia și Alexandria.

Civilizația romană, cunoaște casele de vacanță și hanurile, fiind vestită în acest sens, vila împăratului roman Tiberiu din insula Capri. Perioada Renașterii, cunoaște o creștere a călătoriilor și explorărilor geografice. Hanurile și locurile de popas, s-au dezvoltat continuu. Aceste adăposturi, hanuri, sau locuri de popas, protejau oamenii și animalele, în curte înconjurată cu ziduri și închise cu porți, iar unele dispuneau și de încăperi (magazii), speciale pentru depozitarea mărfurilor.

În Orient, acestea se numeau “*caravana serai*”. În Europa Medievală, erau hanuri și locuri de poapas, unde călătorii erau bine primiți și ospătați. De asemenea, mănăstirile primeau generos pe călători.

Hospes și hospita, au desemnat în latină noțiunile de *gazdă*, *oaspete*, *călător*, iar camera de primire pentru oaspeți se numea “*hospitale*”.

Termenul de hotel a apărut în Franța, în perioada Evului Mediu, derivat din cuvântul *hospitale* și inițial el desemna locuința de la oraș a nobililor.

Denumirea de hotel, ca loc de găzduire, a fost dată în ultimele secole, caselor, clădirilor care adăposteau și hrăneau călătorii.

Hotelul, ca unitate de cazare, asigură posibilitatea de cazare a călătorului. Cu timpul au evoluat, ca urmare a creșterii generale a fluxurilor de călători și a necesității adăpostirii numărului sporit de călători.

Ca urmare a dezvoltării comerțului și a schimburilor de mărfuri, cresc tot mai mult solicitările pentru cazare. Astfel, în a doua jumătate a secolului al XV-lea și prima jumătate a secolului al XVI-lea, formele de cazare devin mai organizate, luând ființă **chervăsăriile**. În Moldova și Țara Românească *Chervăsăriile* erau unități pentru cazarea trecătorilor, care în marea lor majoritate au apărut pe lângă mănăstiri sau biserici, asigurând negustorilor cazare, masă și securitatea mărfurilor, iar unele erau amplasate la intersecția marilor drumuri comerciale, îndeplinind și funcția de punct vamal. Primele *chervăsării*, au luat ființă în Iași, acestea fiind specificate în documentele vremii. Astfel, în anul 1603, se menționează de *chervăsăria de la mănăstirea Sf. Sava*, iar în anul 1625 *chervăsăria Domnească*, amplasată pe “*Ulița Domnească*”. În cadrul *chervăsăriilor* avea loc o intensă activitate comercială, reprezentată prin vânzarea mărfurilor în dughene, special amenajate, în interiorul și exteriorul acestora. Prin amenajarea lor specială, dispuneau de mari pivnițe în care se depozitau, însemnate cantități de vinuri, provenite din podgoriile Iașului și ale Cotnarului. Odată cu extinderea influenței turcești asupra *Țărilor Române*, începând cu secolul al XVI-lea, *chervăsăriile* își schimbă denumirea în “*hanuri*”. Cuvântul *han* este de origine persană, ajuns la noi, prin influențele turcești și înseamnă *casă special amenajată, unde călătorii găseau găzduire și mâncare contra cost*. *Hanurile*, au apărut ca o formă nouă de cazare și activitate comercială, impulsionând dezvoltarea *chervăsăriilor*, mărindu-le capacitatea și confortul de cazare. Ca urmare a dezvoltării comerțului, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, au început să apară hanuri mult mai moderne și mai spațioase, cu o activitate comercială mai diversificată și mai intensă.

Dezvoltarea cea mai mare o cunosc hanurile din *București*, datorită apariției primelor forme de turism, caracterizate prin cazarea călătorilor români și străini, cât și în special a numeroaselor caravane cu mărfuri ale căror drumuri comerciale din *Viena* și *Leibzig* spre *Orientul Apropiat*, treceau prin *București*.

În acest sens "*Dionisie Fotino*", consemnează în documentele vremii că la începutul secolului al XIX-lea în *București*, existau 43 de hanuri, din care unele mai târziu s-au transformat în hoteluri. Astfel, în anul 1822, în *București* existau 7 hanuri de rangul I, cca. 30 de hanuri mijlocii și mici de rangul 2 și 3. Cel mai important han din *București* era "*Hanul lui Manuc*", construit în anul 1808, unde în anul 1812, s-a semnat Tratatul de Pace, dintre Rusia și Turcia.

La începutul secolului al XIX-lea, turismul din țara noastră se afla în prima fază de dezvoltare având o formă neorganizată. Primii pionieri ai mișcării turistice din țara noastră au fost Mihai Haret și Teodor Romulus Popescu, care au fost mari iubitori și organizatori ai turismului din țara noastră. Astfel, Teodor Romulus Popescu a realizat peste 3.000 de fotografii cu aspecte de munte, etnografie, vânătoare și orașe. Concomitent cu dezvoltarea turismului și a comerțului, are loc apariția primelor hoteluri din România, prin transformarea unor hanuri. În anul 1820, fostul han "*Gabroveni*", se transformă în hotel păstrând vechea denumire.

În anul 1827 se construiește în *București* Hotelul "*Europa*", la Sibiu încă din anul 1780 începe să se construiască hotelul "*Împăratul Romanilor*". În *București* în anul 1858, se deschide hotelul "*Froschi*", iar în 1886 marele *Han al lui Manuc* se transformă în hotelul "*Dacia*".

Activitatea turistică este continuată odată cu înființarea la Sibiu, în anul 1880 a celei dintâi "*Asociații turistice din Carpați*", iar în anul 1881 se construiește pe Negoiu, prima cabană românească. În anul 1909, apare în anuarul "*Societății Carpatice Ardelene*", o prezentare a unui tur alpin: lacul Avrig-Budisiavul-Suru, după care mai urmează încă trei lucrări cu caracter turistic "*Sibiul*", în anul 1910, "*De la Sibiu la Râmnicu-Vâlcea*", în anul 1911, și "*excursii*" în munții Cîbinului, Făgărașului și Brașovului, în anul 1912. Toate aceste lucrări au avut ca autor pe Teodor Romulus Popescu. Odată cu acțiunile de dezvoltarea turismului, se deschid noi hoteluri în *București* cum sunt: "*France*", "*Orient*", "*Patria*", *Hotel "Capșa"* și *Hotelul Atene Palace*, unul dintre cele mai luxoase hoteluri din acea vreme.

În anul 1911, la Sinaia, se inaugurează cel mai modern hotel din țară

“Palace Hotel”. Deasemeni în Constanța, în anul 1913, “Palace Hotel”.

În anul 1919, ia ființă *Societatea turistică “Prietenii naturii”*, care deține 15 filiale pe cuprinsul țării. Mai târziu, se constituie “*Societatea turiștilor români*” apoi se crează a doua Asociație turistică românească “*Hanul Drumeților*”.

În anul 1925, se unesc cele două asociații, formând “*Turing Clubul României*”, la care în același an aderă și asociația turistică din Cluj “*Frăției Muntene*”, condusă de prof. Emil Racoviță.

Asociația “*Turing Clubul României*”, publică numeroase hărți turistice, cărți de specialitate, articole, marchează peste 1.000 km de drumuri, construiește mai multe cabane și case de adăpostit. În anul 1934, apar calendare turistice publicate sub titlul “*Enciclopedia turistică românească*” prin care se face o intensă publicitate pentru cunoașterea frumuseților țării noastre. Între anii 1937-1940, s-a înființat prima *Organizație Națională de Turism*, al cărui scop era să dezvolte formele de cazare și turismul în România, asigurând spațiile de cazare, în diferite forme și **atinge în 1944 un număr de 35.000 locuri de cazare în întreaga țară.**

Organizarea turismului în România, este asociată directă în organizarea Turismului Balneo-Climateric, existând un important factor economic, în viața națiunii, o astfel de relație relativ nouă, în perioada interbelică, trebuie dezvoltată considerabil, ca o manifestare nouă, precizând la început de dezvoltarea turismului, în 1920, D-nul M. HARET, Președintele T.C.R. (Touring Clubului Român), Asociație pentru protecția naturii, cu organizarea Asociației “*Touring Cluburilor din România și Cluburilor Alpine străine*”

CAPITOLUL I

LITORALUL ROMÂNESC

OSPITALITATEA TURISMULUI ÎN STAȚIUNILE
BALNEO-CLIMATERICE ȘI ODIHNĂ, LA SFÂRȘITUL
Sec. XIX ȘI PÂNĂ LA JUMĂTATEA Sec. XX (1948)

Litoralul Mării Negre, de la gurile Dunării și până la Mangalia, Comuna “2 Mai”, oferă numeroase plaje, pe care se poate face cura de soare și băi de mare, în tot timpul verii.

Băile de Mare sau Telasoterapia, se datorește la doi factori de egală importanță și anume: Apa de mare și Climatul maritim. Apa de mare, trebuie considerată ca o apă minerală de o acțiune terapeutică, energetică și foarte importantă. Temperatura apei de mare, este deasemeni variabilă și depinde de sezon, de topografia și configurația geografică a regiunii (coastei), precum și de direcția vânturilor și curenților maritimi. Acțiunea fiziologică, se datorește în primul rand temperaturii apei și concentrația salinității apei, intensității acțiunii valurilor (impuls mecanic), condițiile favorabile climatice, stabilității termice și purității atmosferice, precum și natura plajei. Cea mai favorabilă plaje, o reprezintă calitatea nisipului, conducând la avantajele terapeutice și permite staționarea acestuia, de adierea vântului.

Băile de mare, sunt exercitate și în același timp tonifiante ale organismului și sistemului nervos, acționând procesele de oxidare și schimburile de nutriție. Acțiunea fiziologică a băilor de nămol, se datorește gradului de temperatură, compoziție chimică, acțiuni mecanice a nămolului, precum și puterii radioactive ce o prezintă. Lumina solară (Helioterapia), sau instalația (durata) strălucirii soarelui, este deasemenea un factor climatic primordial. Intensitatea și calitatea razelor solare sunt în funcție de poziția geografică, de altitudinea regiunii, de starea higrometrică a atmosferei (norii, ceață, etc.), de apropierea de mare, precum și de configurația terenului (expus la soare, vale, pantă, șes, etc.). Razele solare, în trecerea lor prin o prismă de sticlă, se dispersează, în șapte grupuri de

culori: roșu, portocaliu, galben, verde, albastru, indigou și violet, formând astfel spectrul vizibil.

În afară de acest spectru vizibil, radiațiile solare sunt reprezentate și prin alte categorii de raze, care nu sunt perceptibile vederii noastre și care formează spectrul invizibil.

Astfel, de partea roșie a spectrului vizibil, este o zonă obscură, numită infraroșie, cu raze de căldură, care au proprietatea să ridice temperatura corpului cu care vin în contact, iar de partea razelor violete, se întinde zona numită, ultra violetă.

În concluzie razele solare, la care ne expunem, conțin trei categorii de raze și anume:

- 1). Raze luminoase sau **galbene**; 2). Raze de căldură sau **infraroșii**;
- 3). Raze chimice sau **ultra-violete**.

Țărmul Mării Negre, fiind puțin mai înalt de la gurile Dunării în Mare, prin brațul Chilia și până la Capul Midia, este format pe această porțiune de aluviuni. De la Capul Midia, până la Mangalia (2 Mai), țărmul devine mai înalt, în faleze, un țărm de abraziune și surpare, întrerupt din distanțe în distanțe, de gurile Limanurilor.

În această etapă menționată (1900-1948 de turism privat), pe acest țărm de la Nord spre Sud, erau organizate următoarele locuri de plajă: Constanța, Mamaia (aparținând de Constanța); la Agigea exista o plajă bună folosită de stabilimentul maritime, pentru orfani din capitala București, precum și de plaja identică folosită de Preventoriul Ministerului Sănătății, dincolo de limba de nisip ce separă lacul Agigea de Mare.

Deasemeni, locuri amenajate pentru Balneo-Climatice, erau organizate la: Techirghiol – Movilă, sau Carmen Silva; Techirghiol Eforie și Techirghiol Sat, precum și Băi climatice la Mangalia.

Climatul întregului Litoral, este mai blând decât cel continental, datorită influenței Mării. Vânturile pe Litoral, suflă mai des vara, obișnuitele brize marine și de uscat, adieri deosebit de plăcute ce rezultă din încălzirea neegală a uscatului și a apei.

1. CONSTANȚA – STAȚIUNE BALNEO-CLIMATICĂ MARITIMĂ (1890–1948)

Adevărata dezvoltare a Constanței, începe odată cu revenirea Dobrogei la România în noiembrie 1878, fiind întâmpinată în “strigăte de

entuziasm” luând parte toată populația de cca 4.500 de locuitori în 1878; la 16.000 în 1906; la 30.000 în 1930; la 70.000 în 1940.

Recensământul Comunal Constanța în 1879, a înregistrat 4.530 de locuitori, găzduiți în 569 de case, dispuse pe 49 de străzi, iluminatul se realiza cu 49 lămpi cu petrol. În anul 1894, se înregistrau 10.419 locuitori, din care 87 în profesiile de medici, farmaciști, profesori, juriști, etc., 15 debitanți de băuturi spirtoase, 70 fierari, 25 bărbietri, 6 potcovari, 15 croitori, 704 comersanți (48 hangii, 70 cârciumari, 35 băcănii, 20 lipscani (negustori de mărfuri pe piețele din România), 8 brutari, 9 măcelari, 22 zarzavagii, 5 morari etc.).

CONSTANȚA TURISTICĂ. După 1880, în Constanța se fac primele amenajeri balneare, lângă digul genovez (gara maritimă azi). Mai târziu, în 1882, plaja a fost mutată lângă Hotelul “Carol”, abia construit, pe strada Remus Opreanu, era prima clădire impunătoare de pe malul Mării. La început, hotelul s-a numit “Terminus”, apoi “Carol I” (Astăzi Statul Major al Forțelor navale – Comandamentul Flotei). Amenajarea acestor băi, constau în două barăci de scânduri, ridicate pe șine de fier, fixate pe fundul mării, la 1,20 m deasupra apelor. În mijlocul fiecărei barăci se instalase un bazin cu două scări de lemn ce coborau în apă, iar împrejurul micului bazin erau rânduite 21 de cabine în pavilionul bărbatilor și 10 cabine în pavilionul femeilor. O scară interioară, tot din lemn, asigura accesul în Mare.

Băile erau concesionate unui antreprenor, care avea obligația ca în cabinele pentru dame să existe o oglindă și un pieptene. Costul unei băi pentru o persoană era de 50 de bani “cu rufe” și de 30 de bani “fără rufe”. Aceste băi de lângă Hotelul Carol, au devenit cu timpul neîncăpătoare. Seara, altădată fiind un loc pustiu, devenise o forfotă (în timpul verii), astfel încât cele 12 birji abia făceau față. În 1890, orașul de la Mare, înregistra ca oaspeți: 119 persoane, dintre care 57 comersanți (proprietari, moșieri), 36 înalți funcționari, ofițeri, ingineri, medici, comisionari voiajori, etc. În acest sens, se amenajează de astă dată, în partea de Sud-Vest a orașului, instalații de băi “La Vii”, în dreptul Farului nou, unde erau câteva hectare de vii pe terase. Aici se amenajează un frumos parc și se deschide o grădină și restaurant. Antreprenorul plajei, nu va permite scăldatul, decât în pantaloni de baie. La aceste băi se ajungea cu un trenuleț “PUI”, care făcea și câteva halte de opriri (staționări): Piața Ovidiu, Tomis, Gară.

Un redactor al vremii în revista “Familia”, nota în 1898 despre băile de la “Vii”: “Turștii găsesc multă plăcere în a face de două ori pe zi, o plimbare cu trenulețul la “Vii”, dar și la Băile Modern, situate mai la Sud de

actuala plajă “Modern”, precum și la plaja “Tataia”, creată după 1914, situată în dreptul Universității Ovidius, B-dul Mamaia. Plaja “Modern” se dotează pe aproape întreaga lungime de 600 m, cu cabine, dușuri, punctual Salvamar, puncte comerciale și de închiriere a diverselor obiecte pentru plajă. Plaja este bine apărată de digurile ce formează un golfuleț, beneficiind de un nisip fin, plajă care atrage zilnic mii de oaspeți, în lunile de vară. La început de secol XX-lea, orașul se dezvoltă, prin amenajarea Portului, cu instalațiile aferente construite în timp, dar a început poluarea apei mării, prin schimbarea curenților marini al băilor de la “Vii”, devenind impracticabile. În această perioadă (1905-1907), într-o perioadă scurtă, dar și rodnică, Primarul Constanței I. BĂNESCU, hotărăște înființarea Stațiunii “Mamaia”, dar și generalizarea iluminatului în oraș, pavarea unor străzi principale, aprovizionarea cu apă potabilă și construirea de Hoteluri și Restaurante, Birturi, începând de la sfârșitul sec. XIX și până la începerea celui de-al II-lea Război Mondial (1939).

Serviciile Publice; Medici în oraș, medici în Mamaia, Farmacii, Poștă, electrificare oraș. Informațiile oaspeților pentru cazare și cură balneară, se făceau la Primăria orașului și la Biroul comisiei Balneo-Climatice, birou special de informare turistică, români și străini, pentru evidența și completarea unui bulletin de sosire, în vederea cunoașterii numărului de oaspeți (turiști) sosiți în Stațiunea Constanța, pentru odihnă, vilegiatură și cură balneară.

În primii ani, la începutul sec. XX-lea, turismul din Portul Tomis, se va îmbogăți cu un hotel de mare clasă, Hotelul PALACE, inaugurat în 1914, alături de Hotel CAROL, cu deschiderea spre golful pescarilor (astăzi Portul Tomis). O reclamă a complexului “Hotel-Restaurant-Palace”, trece în revistă serviciile și dotările complexului; 250 camere și apartamente, lumină electrică, apă caldă și rece în fiecare cameră, săli de baie la fiecare etaj, ascensoare pentru persoane și bagaje la etaje; holuri, sală de corespondență, sală de fumat, fabrică de gheață, serviciu de automobile.

Restaurantul hotelului, cu salon clasic și salon de protocol (mese festive), bar în hotel și restaurant, terasă cu privire la mare, bucătăria oferă preparate specifice românești, dar și gastronomie franceză. În 1904 se începe construcția unui edificiu, cu destinație specială de “Restaurant CAZINO”, pe faleză, una din clădirile emblematice ale Constanței, la începutul sec. XX-lea, asemănătoare marilor cazinouri europene. Edificiul este terminat în 1910 și inaugurat în 1912, când se fac ultimele rețușuri. Cazinoul avea la parter salon restaurant categorie superioară, bucătărie modernă, oferind preparate românești și internaționale, mai dispunea de un

salon pentru mese speciale de protocol, terasă la mare. La etaj erau rezervate două saloane pentru găzduirea jocurilor de noroc. Saloanele și exteriorul prezentau o arhitectură specială de CAZINOU.

De-a lungul anilor, Cazinoul a găzduit numeroase trupe artistice, orchestre, dirijori care prezentau programe speciale oaspeților găzduiți în restaurant sau pe terasă. Exemplu în 1911, concertează aici orchestra E. STRAUS, fratele celebrului compozitor și alte orchestre, soliști de înaltă ținută profesională din țară și străinătate, dar destinația principală a Cazinoului era jocurile de noroc.

În 1933 Primăria Constanța realizează ghiduri și pliante cu fotografii, privind organizarea sezonului de băi la Constanța, pe care le și transmise Stațiunilor Balneo-Climaterice din țară: Sovata, Călimănești, Lacu Sărat, Slănic Moldova, Sinaia, Predeal, Câmpina, Agapia și Văratec, precum și Primăriilor din Stațiunile Balneo-Climaterice amintite, agențiilor de turism din străinătate, cu structura hotelurilor pe categorii de clasificare și tarifele de prețuri pe camere. Această acțiune de lansare a invitațiilor, este menită să popularizeze prima Sărbătoare Marinărească a zilei de Sf. MARIE, pe data de 15 August și implicit oferta turistică la Mare.

Ca răspuns la invitație, Primăria Constanța, primește de la Varșovia (Cehoslovacia), prin atașatul comercial în România, o corespondență de mulțumire, a României și în special a Constanței, care constituie pentru turismul în România, prin clima deosebită, soarele, apa de mare, căldura și spontaneitatea sufletească a poporului român.

În Constanța, Întreprinderea Balneară, aparținând Primăriei, funcționează "Băile Moderne" cu băi de mare și soare, nămol, cu instalații moderne, la care se aplica taxa de cură cu baie caldă, abur de nămol, pucioasă și iod. Pe plajă sunt montate 60 de cabine pentru băi reci la mare și plajă la soare cu taxa de 10 lei la nudism și 15 lei în cabine cu costum de baie.

LISTA CU HOTELURI ȘI RESTAURANTE ÎN CONSTANȚA (1890-1948)

În perioada 1890-1948 (11 iunie), naționalizarea unităților comerciale și de turism, Constanța turistică dispunea de:

1. HOTEL FRANCEZ – Str. Basarabi, nr. 15, categ. Lux.
2. HOTEL PALACE – Str. Remus Opreanu, nr. 133, categ. Lux – (inaugurat 1914).
3. HOTEL REGINA – Str. Lascăr Catargi, nr. 29, categ. Lux.
4. HOTEL METEOR – Str. Lascăr Catargi, nr. 24, categ. I.